

FORBES LIFE

DOĞAL HAYAT

Üçüncü Alem

Morel mantarı için yedi yıldır Fethiye'de düzenlenen festival doğal mantarlara bir iade-i itibar seremonisi.

SEDA MEŞELİ ALLARD

Öğleden sonra 14:30; sıcaklık 17 derece. Baharın o tatlı havası, yakmayan güneşi, ılık ılık esen rüzgar, arada bir burna çalınan yasemin ve hanımel kokuları. İnsana kendini fevkalade hissettiren detaylar. Fethiye'nin Yeşil Üzümlü Köyü'nün beyaz taş evlerle çevrilmiş sokaklarından süzülüp meydana doğru ilerliyorum. Üzümlü'ye yolu tam da nisan ayında düşürme-

min tek sebebi, baharın sihirli değneğinin bu dağ köyünü ne denli büyüleyici kıldığına tanıklık etmek değil. Zira nisan ayı Üzümlü için baharın gelişinden çok daha fazlası... Yağışların sona erip güneşin iyiden iyiye varlığını hissettirdiği yılın bu zamanlarında Üzümlü ormanları nadir bir mantar türüyle kaplanıyor. Yaygın söyleyişe göre "morel", Latince "morchella esculenta", Üzümlülerin deyişiyle ise "kuzugöbeği" hatta sadece "göbek"...

Tam da bu yüzden Yeşil Üzümlü Kuzugöbeği Festivali alanına kurulmuş onlarca tezgahın baş karakteri 'göbekler'. Ahşap bir aksesuara ya da kıvrak bir masa örtüsüne ilham vermiş şekilleri yahut nemli ağaç diplerinden topladıkları halleriyle hiç şüphesiz festivalin bir numarası onlar. Dünyadaki 150 bin mantar türü arasında Üzümlü'nün payına düşen bu orman mucizeleri "Gün bizim günümüzdür!" dercesine üç gün boyunca köy meydanındaki

FOTOGRAFİK XAVIER ALLARD

500 metre yüksekliğindeki Üzümlü, 7 km genişliğindeki bir vadide konumlanıyor. Kendisinden çok daha sıcak Fethiye'den yalnızca 20 km uzaklıkta.

Bando takımı, folklor gösterileri ve dans bu sene de festivalin vazgeçilmez öğeleri!

tüm muhabbetlerin, hoşbeşlerin, bilgi alışverişlerinin ve tabii ki koca kazanlarda kaynatılan dumanı üzerindeki enfes çorbaların ana kahramanı.

Elbette ki bu seneki festival kuzugöbeklerinin ilk kutsanışı değil. Üzümlü Köyü'ne 5 kilometre mesafedeki çam ormanı içindeki çiftliklerinde (Dikencik Evleri; www.yesiluzumlu.com) eşi Cengiz Genç ile beraber doğadaki bitki ve mantar çeşitliliğiyle ilgili çalışmalar yapan Ayşe Genç, bu sene festivalin yedincisinin düzenlendiğini aktarıyor: "Bu bölgede o kadar çok mantar tüketiliyor ki, insan ister istemez 'Bu kadar mantarın hepsi mi zarusız olur?' diye soruyor. Yedi sene önce köylülerin yedikleri mantarların resimlerini çekip uzmanlara gösterdik. Aldığımız yanıt

tahmin ettiğimizle örtüşüyordu. Zira fark ettik ki köylünün yediği mantarların bir kısmı vücutta birikme yaparak, ciddi zararlar veriyor.”

Nitekim kuzugöbeğini andırın ve Üzümlülülerin “ekşimik” ya da “kuzugöbeği ebesi” diye adlandırdığı “gyromitra esculenta” da bu mevkiye bolca toplanıp tüketilen, zehirli mantar türlerinden biri” diyor Genç ve ekliyor: “Yedi sene önce köylülerin önyak olmasıyla bölgede yetişen mantar türleri üzerinde bilgi sahibi olmak için Jilber Barutçıyan gibi uzmanların desteğiyle köy kahvesinde seminerler düzenlendi. Bilhassa kuzugöbeği ebesini tüketmenin zararları ve kuzugöbeğinden nasıl ayırt edilebileceği üzerinde duruldu. Zamanla seminere talep ve ilgi arttı, iş festivale kadar vardı.” Ayşe Genç, bu seneki festivalde seminerlerin arka planda kalıp işin “eğlence” boyutunun bir adım öne geçmesinde pek memnun olmadığını da sözlerine ekliyor.

Üzümlü köyü için nisan ayı, baharın gelişinden çok daha fazlası demek.

Yeşil Üzümlü’nün ahşap cumbalı evlerinin pencelerinin açıldığı şirin meydanında iğne atsan yere düşmüyor. Fethiye Belediyesi Bandosu’nun geçit töreni, rengarenk kostümler içindeki ilkokul öğrencilerinin Efe müziği eşliğinde sergiledikleri danslardan sonra sıra Türkiye ve yurtdışından davet edilen mantar uzmanlarının söyleşilerinde. Mantarlar dünyasına giriş niteliğindeki bu seminerler, insana derhal ormanın derinliklerine inip didik didik mantar arama isteği yaratıyor. “Mesela göbek” diyor şirin Türk aksanıyla İrlandalı uzman Bill O’dea (www.mushroomstuff.com) ve İngilizce devam ediyor: “Kamufleji çok güçlü bir mantar türü. Yanından geçer de gör-

mezsiniz. Doğada çok nadir bulunan değerli ve lezzetli bir mantardır. Hem bu kadar özel olmasa adına festival düzenlenir mi hiç?”

Festivale İngiltere’den katılan Daniel Butler da (www.fungiforays.co.uk) O’dea’ya katılıyor: “Bazı mantarlar en fazla bir-iki gün tazeliğini koruyabilirken kuzugöbekleri bir-iki hafta taze kalıyor. Morenler Türkiye’deki yerel pazarlarda alıcı bulmanın yanında, rahat seyahat edebilmeleri sayesinde ihracata da elverişli” diyor ve ekliyor: “Bence Türkiye’de mantar konusunda önemli bir potansiyel var. Doğada mantar toplama gibi aktivitelerin yaygınlaşması, eko-turizme yarar sağlayacağı gibi Kuzugöbeği Festivali gibi etkinliklerin yaygınlaştırılması yerel ekonomiyi destekleyecektir.”

Festivalde kuzugöbeği baş köşeye oturmuş olsa da başka mantarların pabucu dama atılmıyor: “Hayvanlar ve bitkiler aleminden sonra üçüncü alem denir onlar için” diyor Bill O’dea,

Bu sene yedincisi düzenlenen Kuzugöbeği Festivali’nin en çok ragbet görenleri ‘göbek’ çorbası ve ev yapımı gözlemeler.

“Ama ben bu söyleme katılmıyorum, bence onlar daha çok ‘birinci alem’e aittir. Zira ilk mantarın yeryüzünde var oluşu 1,5 milyar yıl öncesine kadar uzanıyor. Mantarlar bitkilerden, hayvanlardan, herkesten ve her şeyden

önce her yerdedi... Hatta bitkilerin mantarlardan evrimleştiği dahi düşünülmekte.” O’dea ilginç bilgiler içeren konuşmasına devam ediyor: “Yeryüzünde 1,5 milyon mantar türü var ve bunların 100 bini tanımlanıp adlan-

dırıldı. Dünyanın en büyük mantar organizması ise Amerika Oregon’daki bal mantarı. Bu organizma 900 hektar alanı kaplıyor, bu tamamı bin 240 futbol sahası demek!”

Dahası var. Yeryüzünde mantar

yetiştiriciliği yapan tek canlı insan değil: “Termit dediğimiz karıncaların yaprak yediğini sanırız halbuki onlar bu yaprakları yuvalarında yetiştirdikleri mantar kolonisine taşır. Mantar yaprağı, karınca da mantarı yer. Koloni çoğalacağı zaman kraliçe karınca karnındaki kesede mantar sporunu taşır ki yeni gittiği yerde de mantarlar çoğalabilsin...” diye mantarlar aleminin sırlarını açıklıyor İrlandalı uzman. Daniel Butler ise “Mantarlar zehirlidir” algısını yıkmak için rakamlarla konuşuyor: “Dünya üzerindeki mantar zehirlenmeleri sonucundaki ölümler topu topu beş tür mantar yüzünden gerçekleşiyor. Amanitaceae familyasından ‘köy göçüren mantarı’, tüm ölümlerin yüzde 80’inden sorumlu.”

“Yani aslında zehirli mantarların sayısı, zehirli olmayanların yanında devede kulak kalıyor” diye devam ediyor: “Bunu ‘istediğiniz mantarı yiyin’ anlamında söylemiyorum ama hep korkuyla yaklaşmış mantarlar üzerlerine yapışmış olumsuz sifatlardan bir nebze arınmayı, aklanmayı hak ediyorlar.” Festival boyunca lezzetli kuzugöbeği pişirme yöntemlerinden, mantar yetiştiren termitlere; “ölümsüzlük mantarı” diye bilinen ‘Reishi’nin sağlığa inanılmaz faydalarından, dünyanın en geniş mantar popülasyonuna kadar mantarlarla ilgili gizli saklı kalmış ne varsa zihnime kazıyorum. Ve üçüncü aleme söz veriyorum, bir sonraki festivale kadar onlara bambaşka bir gözle bakacağım! 🍄

Festivale katılan ‘Yerel Yaşam Fethiye’ inisiyatifli gönüllüleri Arzu Sonbahar ve Jacob Beri.

Festivalin Göze Çarpanları

Kuzugöbeğinden sonra (kilosu 70 TL) Üzümlü meydanının en çok dikkat çeken, ‘dastar’ dan yapılan giyim ve ev tekstili satan tezgahlar. Dastar yalnızca Fethiye Üzümlü’de dokunan bir kumaş türü. Senelerdir dastar dokuyan bir aileden geldiğini anlatan Burcu Yılmaz (32), köyün en genç dastar dokuyucusu. “Eskiden ipek ve pamukla dokunurdu ancak şimdi yalnızca pamuk kullanılıyor” diyor. Dastar dokumanın çok zahmetli bir iş olduğunu da sözlerine ekliyor. Festivale katılan ‘Yerel Yaşam Fethiye İnisiyatifli gönüllüleri Arzu Sonbahar ve Jacob Beri çifti amaçlarını şöyle tanımlıyor: “Tüketiciler olarak yerel kalmaya çalışıp, yerel alışveriş yaptığımızda bir fark yaratacağımızı düşünüyoruz. Yerel işletmelerin desteklenmesi için çaba harçlıyoruz. İnsanları buldukları yörelin esnafından alışveriş yapmaya teşvik ederken bir yandan da bağımsız esnaf ve işyerlerine İnternet’in kuvvetinden nasıl yararlanabilecekleri konusunda eğitmeye çalışıyoruz.”

Üzümlü’nün biricik kumaş dastar da festivalde baş rol oynayanlardan.

Kuzugöbeği, ahşap objelere ilham vermiş haliyle de tezgahları süsledi.

